

PORTRÄTT 40-51

TILLBAKA

I HAMBURG

Få svenska fotografer har gjort ett så stort avtryck som **Anders Petersen**. I snart fem decennier har han alltid lyckats hålla sig aktuell och fortsatt inspirera nya fotografer. Nu är han tillbaka i Hamburg där allting en gång började på en sliten bar.

TEXT Carl Undéhn FOTO Anders Petersen

Anders Petersen tillbaka i Hamburg. När galleriet »Freelens« ställer ut hans bilder från Café Lehmitz är det första gången som bilderna återigen ställs ut i staden där de togs.

Anders Petersen är försvunnen. För en halvtimme sedan skulle han varit på galleriet »Freelens«, men ännu har han inte dykt upp. Galleristen Peter Lindhorst har bjudit in den svenske fotografen till Hamburg för att för första gången sedan 1970 ställa ut de klassiska bilderna från Café Lehmitz. Den slitna baren låg endast ett stenkast från galleriet där man nu finputsar på detaljerna inför vernissaget. Sist bilderna visades i Hamburg nålades de upp på Café Lehmitz nikotingula väggar. Alla som kände igen sig fick ta med en bild hem och efter några dagar fanns det bara en bild kvar.

Hade Café Lehmitz funnits kvar skulle man nog hittat Anders Petersen där, med kameran riktad mot gästerna. Men huset där baren låg har fått lämna plats för nya

glänsande kontorshus, så nu är både Café Lehmitz och Anders försvunna.

– Jag vet faktiskt inte ens om han är i stan, säger Peter Lindhorst nervöst och erbjuder kaffe för tredje eller fjärde gången.

Till slut kommer hans kollega Paula med ett leende. Hon har pratat med Anders som är i stan, men driver runt i nöjeskvarteret St Pauli.

– Han hade visst blivit nostalgisk och glömt bort tiden, skrattar hon.

Till slut kommer en märkbart röd Anders Petersen in genom dörren.

– Jag blev helt tagen! Det var så fantastiskt att gå runt där och bara känna lukterna, dofterna. Sen vet jag, ungefär vid tretiden på natten, så byter allt skepnad. Då händer det saker.

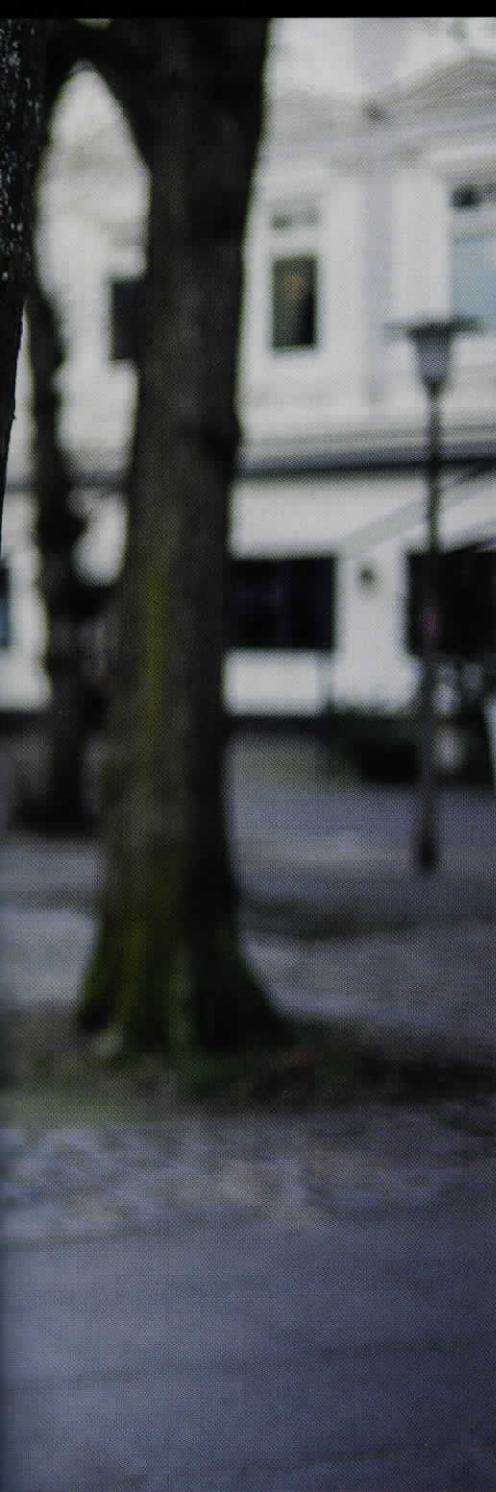

FOTO: CARL UNDÉHN

Det var på Café Lehmitz i Hamburg som Anders Petersens fotokarriär började.

Det var på Café Lehmitz i Hamburg som hans karriär började. Bilderna av gästerna där innehåller så mycket värme och kärlek att det är omöjligt att inte ta dem till sig.

Marlene, Karl-Heinz, »Ärret«. Alla fångades de av Anders kamera och när väggarna på galleriet nu är fyllda av bilderna är det som att baren åter kommer till liv.

Bara musiken saknas.

– Det behövs lite Freddy Quinn, Fats Domino och Stones för att verkligen återskapa stämningen!, säger Anders.

Som 17-åring reste han till Hamburg för att lära sig tyska. Det var tidigt 1960-tal och nästan samtidigt harvade ett väldigt ungt The Beatles sig fram på barerna kring Reeperbahn i St Pauli. John Lennon ska ha sagt »jag föddes i Liverpool, men växte upp i Hamburg«, ett citat som delvis kanske även passar på Anders Petersen.

– Av en slump träffade jag då människor på gatan och vi gjorde mycket ihop hela gänget. Vi var inte Guds bästa barn, men vi hade en intressant tid tillsammans.

»Av en slump träffade jag då människor på gatan och vi gjorde mycket ihop hela gänget. Vi var inte Guds bästa barn, men vi hade en **intressant tid** tillsammans.«

Under tre års tid, från 1967 till 1970, fotograferade Anders allt som hände på Café Lehmitz. Anders beskriver själv bilderna som ett familjealbum, eftersom barens gäster blev hans vänner.

»Jag försöker **låta bli att tänka** när jag fotograferar för det är ju det fina med grejen. Jag kan möjligtvis fundera något före jag tar en bild, men ytterst lite och motvilligt «

Studierna i tyska skedde alltså mindre i skolbänken och mer på Reeperbahns ölhallar med neonljus i taket och musik ur en jukebox.

SOM ETT FAMILJEALBUM

Under tiden i Hamburg hade han tecknat en del, men när han återvände till Sverige skrev han in sig på Christer Strömholms legendariska fotoskola.

– Det var när jag gick där som jag tänkte att om det är något jag ska plåta så är det mina vänner nere i Hamburg. Och Christer sa »visst, bara åk men du måste visa kontaktkartorna när du kommer tillbaka«.

Det var så han hamnade på Café Lehmitz, en bar där

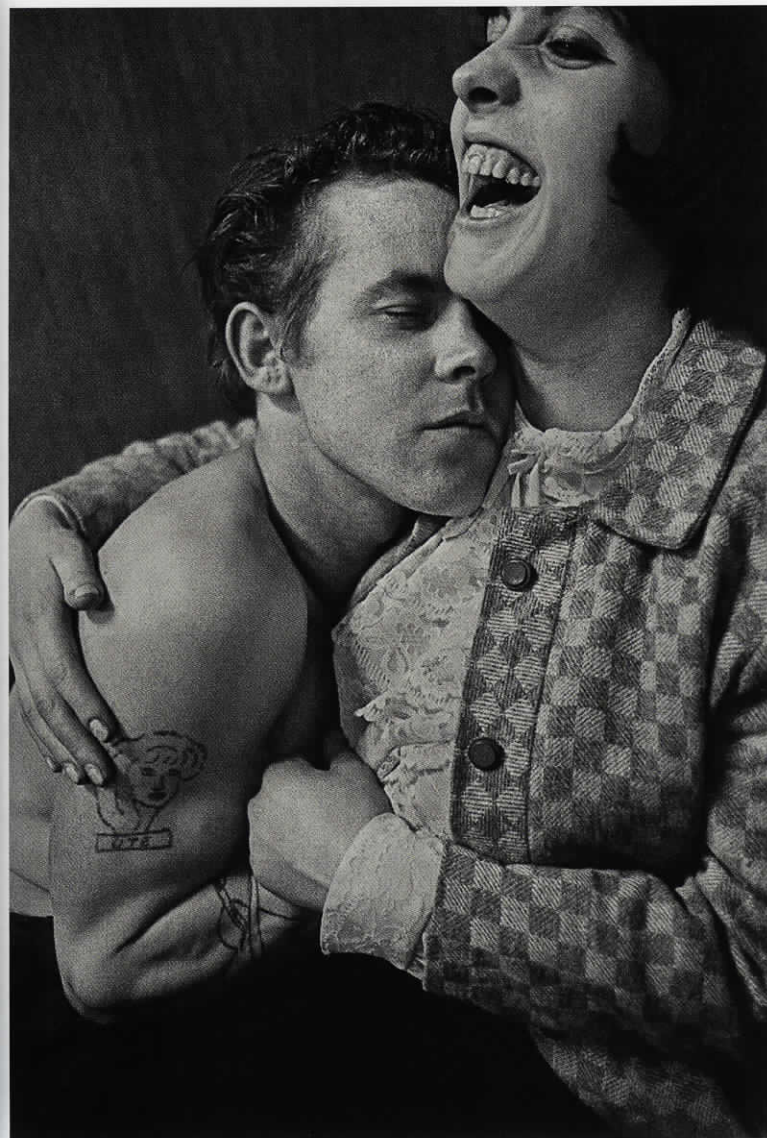
stamgästerna till stor del bestod av hamnarbetare, prostituerade och småkriminella. Anders har beskrivit det som att han efter ett tag inte längre visste vad han gjorde där. Det var då han kände att han hade kommit hem – bokstavligen.

Under tre års tid, från 1967 till 1970, fotograferade Anders allt som hände på baren och fick också en sovplats i köket. Att gästerna var hans vänner märks också tydligt i bilderna som Anders själv beskriver som »ett familjealbum«. De är inte tagna med en utomståendes betraktares ögon utan av någon som verkligen var med och som brydde sig om personerna.

När bilderna publicerades i bokform för första gången 1978 blev de snabbt hyllade som ett mästerverk inom dokumentärfotografen. I dag räknas boken som en absolut klassiker och när »ThePhotoBookMuseum« öppnade i Köln byggdes det också upp en bar som fick just namnet »Café Lehmitz«.

Även utanför fotovärlden känner många till bilden från Café Lehmitz som hamnade på omslaget till Tom Waits skiva »Rain Dogs«.

Genom åren har Anders publicerat omkring ytterligare 30 fotoböcker. På 1980-talet började han arbeta på en trilogi med böcker om stängda platser och fotograferade bland annat inne på svenska mentalsjukhus och fängelser. Stor

Trots bredden på sitt arbete är det framför allt bilderna från Café Lehmitz som Anders Petersen är mest känd för, både i Sverige och internationellt.

uppmärksamhet fick även boken och utställningen »From back home« där han tillsammans med J H Engström återvände till barndomens Värmland.

En stor del av arbetet har däremot skett utomlands. »City Diary« är en serie böcker med samlade bilder tagna i vitt skilda städer som Stockholm, S:t Petersburg och Tokyo där framför allt städernas baksidor och människorna där lyfts fram. Böcker som också tilldelades pris vid Paris Photo 2012. Till serien hör även boken »Soho« som gjordes på uppdrag av Photographer's Gallery i London för att dokumentera och fånga stämningen i det legendariska nöjeskvarteret.

Och det finns många fler historier att berätta. För tillfället arbetar han på inte mindre än åtta nya böcker.

– Ja, det låter mer än det är egentligen. Som frilansare är det ju så lite som går igenom så man måste hålla på med många saker. Och jag plåtar ju hela tiden. Det är ungefär som att skriva dagbok, bara det att det går lättare med kameran, säger han och håller upp sin lilla Contax T3 som sitter klistrad i handen hela tiden.

– Jag försöker låta bli att tänka när jag fotograferar för det är ju det fina med grejen. Jag kan möjligtvis fundera något före jag tar en bild, men ytterst lite och motvilligt. Jag tycker om att jobba intuitivt.

Idéer och teman mejslar han istället fram i efterhand

genom att hänga upp mängder av små bilder på magnetväggar. Där och då ser han mönstren växa fram och kombinerar ihop bilderna.

UTTRYCKET ÄR RÄTT

En bild av Anders Petersen känns snabbt igen. Han säger sig vara intresserad av »det som inte är perfekt« och det är en form av emotionell dokumentärfotografi som visar mer av fotografens känsla än exakt vad han ser.

Uttrycket är rätt, rakt på och ibland nästan smutsigt. På grund av det har han kallats »Master of Melancholia«, men det är en på flera sätt missvisande beskrivning av både mannen bakom kameran och vad han vill ha sagt med sina bilder.

För det första är Anders allt annat än en melankolisk person, tvärtom.

»Oavsett var vi bor, oavsett vilken kultur vi har vuxit upp i och vilket språk vi talar **så är vi släkt** med varandra Vi tillhör samma familj «

8-21
18

30x40

24x30

1-1-1
2.

ÄRRET

En kontaktkarta med negativ från Café Lehmitz. »Ärret« är framträdande på den här »rullen« och en av bilderna ser du till höger.

»Oavsett var vi bor, oavsett vilken kultur vi har vuxit upp i och vilket språk vi talar så är vi släkt med varandra. Vi tillhör samma familj«, säger Anders Petersen.

– Jag uppskattar livet!, säger han med ett skratt.

För det andra håller han inte alls med om beskrivningen att han söker sig till dystra och mörka motiv.

– Jag ser nog inte det hela som så mörkt. Däremot så tror jag att jag har väldigt lätt att identifiera mig med människor som går igenom svårigheter där deras liv ställs på spets. För ibland så hamnar vi ju i ett mörker, det är ofrånkomligt.

KOMMER NÄRA INPÅ

Snarare än mörker och melankoli menar Anders att det finns en annan röd tråd som går igen i alla hans bilder.

– Jag har alltid hållit mig till ett tema och det är människor. Så har det varit sedan jag tog de första bilderna på Café Lehmitz i oktober 1967 och så är det i dag också, säger han och det märks att just människor är något som ligger honom varmt om hjärtat.

Han svävar gärna bort i ämnet, talar entusiastiskt om vikten av att förstå att vi alla hör ihop.

– Utan att bli sentimental och romantiskt så är det ett krasst konstaterande att oavsett var vi bor, oavsett vilken kultur vi har vuxit upp i och vilket språk vi talar så är vi släkt med varandra. Vi tillhör samma familj!

Det är också ett synsätt som ofta har bidragit till att han lyckats ta många av sina mest ikoniska bilder. De där

»Jag har väldigt lätt att identifiera mig med människor som går igenom **svårigheter** där deras liv ställs på spets. För ibland så hamnar vi ju i ett mörker, det är ofrånkomligt «

betraktaren kliar sig i huvudet och frågar hur personen på bilden låtit Anders komma så nära inpå.

– Om man har inställningen att vi alla är människor och du befinner dig i till exempel Tokyo eller Valparaiso så ser du genast att det är väldigt många dörrar som öppnas för dig som fotograf, säger han och menar att respekten för andra alltid varit det som lagt grunden till hans fotografi.

Gästerna på Café Lehmitz, instängda fångar i svenska fängelser eller uteliggare i Japan – alla framställs de med en oerhörd värme, närhet och inte sällan intimitet.

– Jag har ju en idé om att försöka vara så trovärdig som möjligt. Då ligger det nära till hands att man närmar sig andra människor ungefär på samma lyssnande sätt som

Anders är oerhört nyfiken på hur andra lever sina liv och i alla år har han använt kameran som ursäkt och dörröppnare för att komma nära in på människor.

man närmar sig sig själv när man tar ett självporträtt. Man vill att det ska vara uppriktigt.

Allt detta gör att Anders nog bäst kan beskrivas som en »människo-människa«, om det nu finns något sådant ord. Han är oerhört nyfiken på hur andra lever sina liv och i alla år har han använt kameran som ursäkt och dörröppnare för att komma nära in på främlingar.

– Det är en nyckel in till andra människors liv och fotograferandet kommer nästan i andra hand. Det kan man inte nog påpeka vikten av. Jag skulle aldrig i livet kommit in på ett svenskt fängelse om jag inte var fotograf. Aldrig kommit in på ett mentalsjukhus, inte en sekund. Vad skulle de med mig att göra?

»KUL ATT TRÄFFA FOLK«

Förutom människor finns det en annan röd tråd i Anders bilder och det är att han föredrar att arbeta i svartvitt.

– Jag tycker att färg är en luring därför att man blir så begränsad av den. Det ställs färre frågor och ges mer svar när man använder färg. Men jag tycker mer om att ställa frågor och är inte så intresserad av svaren, säger han.

Det mer abstrakta uttrycket i den svartvita bilden lockar honom. Men också det faktum att den rymmer så mycket mer än det vi först ser.

– När man tänker på det innehåller ju den svartvita bilden nästan mer färg. För när vi tittar på den ser vi inte bara gråtoner utan snarare någonting som vi tidigare har upplevt, säger han men flikar sedan in:

– Fast jag har faktiskt jobbat en del i färg. På 70-talet för

»Jag tycker att **färg är en luring** därför att man blir så begränsad av den. Det ställs färre frågor och ges mer svar när man använder färg. Men jag tycker mer om att ställa frågor«

att tjäna pengar så plåtade jag för magasin som Tidningen Vi, Paris Match, Stern och då var det färg som gällde.

Människor, närhet och svartvitt. Anders har i alla år varit konsekvent i sitt fotograferande och kanske är det också en förklaring till att han alltid lyckats hålla sig aktuell. Men trots bredden på hans arbete är det framför allt bilderna från Café Lehmitz som han är mest känd för, både i Sverige och internationellt.

I år är det 40 år sedan boken släpptes och genom decennierna har den inspirerat generationer av fotografer. Något han dock själv inte anser sig känna av.

– Nej, så känner jag verkligen inte. Jag håller på med mina grejer bara och sen så tycker jag det är kul att träffa folk.

»JAG LÄNGTADE EFTER GEMENSKAP«

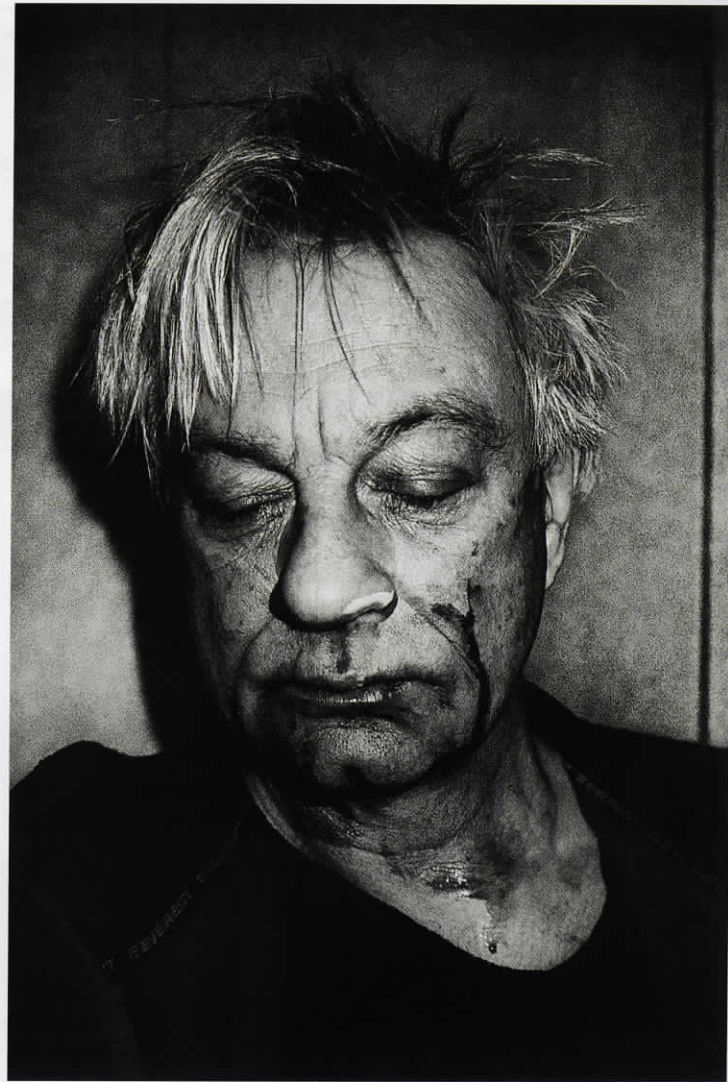
Rent praktiskt innebär det att han fortsätter gå runt med sin Contax i handen laddad med Tri-X och fotograferar människor han möter. Förutsättningarna att arbeta har dock

Bild till vänster:
Paris 2006.

Kyrkogård i St Etienne, 2005.

Anders Petersen själv, fotograferad i Utrecht, 2008.

»Det var lättare med **gatufotografi förr** i tiden. Man kan fortfarande göra det, men man måste vara mer vaksam. Ta ännu mer kontakt än vad man gjorde då «

förändrats. Inställningen gentemot främlingen som lyfter en kamera mot ögat och trycker av har i dag blivit allt mer misstänksam. Men lösningen hittas kanske i Anders Petersens livsfilosofi om vikten av kontakt mellan människor.

- Det var lättare med gatufotografi förr i tiden. Man kan fortfarande göra det, men man måste vara mer vaksam. Ta ännu mer kontakt än vad man gjorde då, säger han och menar att ryktet om gatufotografins död till viss del stämmer. I alla fall i form av de klassiska bilder som André Kertesz, Henri-Cartier Bresson och William Klein satte standarden med under förra seklet. Men allting förändras och som dokumentärfotograf handlar det om att anpassa sig och fånga skeendet nu.

Precis det är också vad Anders sedan några år tillbaka gör i ett projekt där han tar ett stort grepp om Stockholm och dokumenterar staden och dess invånare i dag.

Det har lett till att han bland annat har återvänt till Gröna Lund, platsen för en av hans första dokumentärserier i början på 1970-talet. Motivationen och idén är densamma då som nu.

- Varför gick jag på Gröna Lund under sommarmånaderna 1973? Jo, för att jag längtade efter gemenskap. Jag längtade efter att lära känna människor som låg utanför min krets, säger han och sammanfattar det i något som han anser måste vara en viktig drivkraft hos en fotograf:

- Ingen bild utan längtan - utan längtan ingen bild. ■

Bild till vänster:
Paris 2006.